

บทบาทครูในการส่งเสริมสุขภาวะทางกายแก่เด็กวัยอนุบาลในโรงเรียน
สังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางขุนเทียน

TEACHERS' ROLES IN PROMOTING PHYSICAL WELLBEING FOR PRESCHOOLERS IN
SCHOOLS UNDER BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION,
BANGKHUNTHAIN DISTRICT

นางสาวนิภาพร สิงห์โตไทย*

Nipaporn Singtothai

ผศ.ดร. ศศิลักษณ์ ขยันกิจ**

Asst. Prof. Sasilak Khanyankij, Ph.D.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของครูในการส่งเสริมสุขภาวะทางกายในเด็กวัยอนุบาล 3 ด้าน ได้แก่ การเป็นแบบอย่าง การจัดสภาพแวดล้อม การส่งเสริมและสนับสนุน ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูประจำชั้น อนุบาลปีที่ 1-2 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางขุนเทียน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 92 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ครูส่งเสริมสุขภาวะทางกายแก่เด็กวัยอนุบาล โดยรวมปฏิบัติในระดับมาก ($\mu = 4.08$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูปฏิบัติอยู่ในระดับมากทั้ง 3 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านการส่งเสริมและสนับสนุน ($\mu = 4.27$) เมื่อพิจารณาประเด็นย่อย ด้านสุขอนามัยและความปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุด ($\mu = 4.38$) รองลงมา คือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ($\mu = 4.19$) เมื่อพิจารณาประเด็นย่อย ด้านการจัดพื้นที่ มีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุด ($\mu = 4.24$) และด้านการเป็นแบบอย่าง ($\mu = 3.80$) เมื่อพิจารณาเป็นประเด็นย่อย ด้านการดูแลสุขภาพและความปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุด ($\mu = 4.24$) ตามลำดับ

* นิสิตมหาบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: pla_ju_on@hotmail.com

**อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: sasilak.k@chula.ac.th

ISSN1905-4491

Abstract

The purpose of this research was to study teachers' roles in promoting physical wellbeing for preschoolers in schools under the Bangkok Metropolitan Administration, Bangkhunthain District according to 3 aspects: being a role model, arranging the environment, and enhancing. The research tool was a questionnaire. The data was analyzed using percentage, means, and standard deviation.

The results of this research found that teachers' promoting preschoolers' physical wellbeing was at a high level ($\mu = 4.08$). Considering each aspect, all 3 aspects were at the high level. The highest mean score was enhancing ($\mu = 4.27$). Regarding each area, the highest mean score was hygiene and safety ($\mu = 4.38$), followed by arranging the environment ($\mu = 4.19$). Regarding each area, the highest mean score was arranging space ($\mu = 4.24$) and being a role model ($\mu = 3.80$). Regarding each area, the highest mean score was safety and health care ($\mu = 4.24$), respectively.

คำสำคัญ: บทบาทครู / สุขภาวะทางกาย / เด็กวัยอนุบาล

KEYWORDS: TEACHER'S ROLES / PHYSICAL WELLBEING / PRESCHOOLERS

บทนำ

การศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาที่วางรากฐานสำคัญให้แก่มนุษย์และเป็นช่วงเวลาสำคัญที่เสริมสร้างพัฒนาการทางด้านร่างกายให้เติบโตได้อย่างสมบูรณ์และมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง สมรรถนะด้านร่างกายเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง การเสริมสร้างสุขภาวะทางกายเป็นพื้นฐานของการเติบโตได้อย่างสมบูรณ์และสุขภาวะทางกายเป็นพื้นฐานของสุขภาวะด้านอื่น ๆ เมื่อสุขภาวะทางกายดี ส่งผลต่อสุขภาวะด้านอารมณ์ สุขภาวะด้านสังคม และสุขภาวะด้านจิตวิญญาณให้ติดตามไปด้วย ดังนั้น การส่งเสริมสุขภาวะทางกายกับเด็กวัยอนุบาลให้เห็นถึงประโยชน์ของการออกกำลังกาย เห็นคุณค่าในการเลือกรับประทานอาหาร การดูแลร่างกายให้ปลอดภัยจากสิ่งอันตราย เพื่อเติบโตเป็นประชากรที่มีคุณภาพที่ดีในอนาคต สอดคล้องกับ WHO องค์การอนามัยโลก (1986) ให้นิยามคำว่า สุขภาพกาย (Physical Health) หมายถึง สุขภาพที่ดีของร่างกาย กล่าวคือ อวัยวะต่าง ๆ อยู่ในสภาพที่ดีมีความแข็งแรงสมบูรณ์ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ร่างกายสามารถทำงานได้ตามปกติ และมีความสัมพันธ์กับทุกส่วนเป็นอย่างดี

สุขภาวะทางกายของเด็กวัยอนุบาลประกอบด้วย มีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ รู้จักเลือกอาหารที่มีประโยชน์ในการรับประทาน และปฏิบัติป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากสิ่งอันตรายรอบตัว ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์เรียนรู้สุขภาวะ (2560) กล่าวถึง สุขภาวะทางกายของเด็กวัย 3 – 5 ปี ได้แก่ ควรรับประทานอาหารครบ 5 หมู่ ตลอดจนเข้าใจความปลอดภัย โดยได้รับคำแนะนำเรื่องความปลอดภัย ฟังตัวเองได้ และการเคลื่อนไหวที่สร้างกล้ามเนื้อให้แข็งแรง ทั้งกล้ามเนื้อมัดเล็กและใหญ่ อีกทั้งมีประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหวที่สมวัย ทั้งด้านการมองเห็น การได้ยิน และการสัมผัสแต่ในปัจจุบันพบว่า มีปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางกายของเด็ก ได้แก่ ปัญหาเศรษฐกิจทางครอบครัว สภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก เรื่องความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ปัจจัยดังกล่าวส่งผลต่อการขาดโอกาสในการพัฒนาศักยภาพและสุขภาวะทางกายของเด็ก ซึ่งในเขตบางขุนเทียนมีสภาพแวดล้อมที่อาจจะส่งผลต่อสุขภาพทางกายของเด็ก ในขณะที่พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเขตเกษตรกรรมและมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากเป็นเขตเดียวของกรุงเทพมหานครที่มีพื้นที่ติดกับอ่าวไทยและยังมีป่าชายเลนอยู่ บางชุมชนในเขตบาง

ชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่มีผลมาจากโรงงานอุตสาหกรรมทางประมง ปัญหาน้ำเสียจากโรงงานประมง ปัญหาแรงงานต่างชาตินำใช้แรงงานด้านอุตสาหกรรมประมง เกิดปัญหาความแออัดในการพักอาศัยของคนในเขตบางขุนเทียน สถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมเริ่มไปในทิศทางที่มีปัญหาเพิ่มมากขึ้น และยังเป็นปัญหาสืบเนื่องมาจนปัจจุบัน ปัญหาการค้ามนุษย์จากแรงงานต่างชาติและความหลากหลายทางชาติพันธุ์

การส่งเสริมสุขภาพทางกายของเด็กวัยอนุบาลให้ประสบความสำเร็จนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายโดยการรวมพลังขับเคลื่อนให้เกิดการปฏิบัติที่สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่และศักยภาพของบุคคล (รุ่งลาวัลย์ ละอาม, 2559) ครูอนุบาลจึงเป็นบุคคลสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพทางกายแก่เด็ก เนื่องจากการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมและเอื้อให้เด็กเกิดการพัฒนาในทุกด้านอย่างสมดุลหน้าที่หรือภาระงานส่วนใหญ่ที่ครูอนุบาลต้องรับผิดชอบเป็นบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านร่างกาย ด้านสังคม อารมณ์-จิตใจและสติปัญญาของเด็กโดยครูมีบทบาทสำคัญ ได้แก่ บทบาทในด้านการเลี้ยงดู ด้านการสอน ด้านความสัมพันธ์กับเด็ก ด้านการตัดสินใจเกี่ยวกับ นโยบายและสถานศึกษา การตัดสินใจเรื่องเทคนิคทางด้านวิชาการ (เยาวพา เดชะคุปต์, 2542) สอดคล้องกับ Cole (2006) ได้กล่าวว่า สุขภาพทางกาย อารมณ์ และสังคม ถือเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดในการส่งเสริมให้เด็กประสบความสำเร็จในด้านการเรียน เมื่อโตขึ้นโดยมีปัจจัยหลักๆ คือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ปัจจัยด้านวัสดุและอุปกรณ์ต่าง ๆ ปัจจัยด้านการจัดการเรียนการสอน ปัจจัยด้านความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องและปัจจัยด้านความร่วมมือกับผู้ปกครองซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญ ครูอนุบาลจึงต้องคำนึงถึงในการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กอนุบาล

ครูอนุบาลมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการจัดการศึกษาและการอบรมเลี้ยงดูเด็ก Childcare Committee county Donegal (1999) กล่าวว่า สุขภาพทางกายของเด็กวัยอนุบาล หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมที่หลากหลายที่มีปัจจัยต่อการกินที่มีโภชนาการที่ดี และการออกกำลังกายที่กระตุ้นให้เด็กอนุบาลและขณะเดียวกันต้องมีร่างกายที่ไม่เจ็บป่วยและได้รับการดูแลอย่างดีจากคนใกล้ชิด การพัฒนาเด็กต้องอาศัยครูผู้มีความรู้ มีความสามารถ ซึ่งครูต้องรับบทบาทพัฒนาศักยภาพของเด็กทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา ดังนั้นผู้วิจัยต้องการศึกษาเรื่อง บทบาทครูในการส่งเสริมสุขภาพทางกายแก่เด็กวัยอนุบาลในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางขุนเทียน เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมสุขภาพทางกายแก่เด็กวัยอนุบาลต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาบทบาทของครูในการส่งเสริมสุขภาพทางกายของประชากรแก่เด็กวัยอนุบาล 3 ด้าน ได้แก่ 1) การเป็นแบบอย่าง 2) การจัดสภาพแวดล้อม 3) การส่งเสริมและสนับสนุน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากหนังสือวารสาร เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทครูในการส่งเสริมสุขภาพทางกายแก่เด็กวัยอนุบาล เพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ตาราง 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ประเด็นที่ศึกษา	ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย
บทบาทครูในการส่งเสริม สุขภาวะทางกาย	1. การเป็นแบบอย่าง	1.1 การออกกำลังกาย 1.2 การรับประทานอาหาร 1.3 การดูแลสุขภาพและความปลอดภัย
	2. การจัดสภาพแวดล้อม	2.1 การจัดพื้นที่ 2.2 การจัดเตรียมอุปกรณ์
	3. การส่งเสริมและสนับสนุน	3.1 โภชนาการ 3.2 ทักษะการใช้กล้ามเนื้อ 3.3 สุขอนามัยและความปลอดภัย

2. การกำหนดประชากรที่ศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ศึกษา ได้แก่ ครูประจำชั้นระดับอนุบาลปีที่ 1 และ 2 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางขุนเทียน ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2560 จำนวน 92 คน จาก 16 โรงเรียน

3. การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามครู เรื่อง บทบาทในการส่งเสริมสุขภาวะทางกายแก่เด็กวัยอนุบาลประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงานในการสอนระดับอนุบาล ระดับชั้นที่สอน จำนวนเด็กในชั้นเรียน ความรู้หรือผ่านการอบรมเกี่ยวกับสุขภาวะทางกาย ปัญหาทางด้านสุขภาพ สุขภาวะทางกายของเด็กในห้องเรียน และสุขภาวะทางกายมีความสำคัญต่อเด็ก มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 2 บทบาทครูในการส่งเสริมสุขภาวะทางกายแก่เด็กวัยอนุบาล ใน 3 ด้าน ได้แก่

1) การเป็นแบบอย่าง 2) การจัดสภาพแวดล้อม 3) การส่งเสริมและสนับสนุน มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 40 ข้อ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเพิ่มเติม มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด จำนวน 1 ข้อ

3.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบพิจารณาเพื่อขอคำแนะนำ ตรวจสอบความถูกต้อง ความครบคลุมของเนื้อหา และความเหมาะสมของการใช้ภาษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถาม โดยขอหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจาก สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และได้ส่งหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ไปยังครูประจำชั้นระดับอนุบาล 1 และ 2 โรงเรียนต่าง ๆ จำนวน 92 คน ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืน 87 ฉบับ โดยเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 90

5. การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

5.1 ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

5.2 ตอนที่ 2 บทบาทครูในการส่งเสริมสุขภาวะทางกายแก่เด็กวัยอนุบาลวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ของคำตอบแต่ละข้อนำมาหาค่าเฉลี่ยประชากร (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบประกอบความเรียง ผู้วิจัยแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามเกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00	หมายถึง ปฏิบัติข้อรายการนั้นมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50	หมายถึง ปฏิบัติข้อรายการนั้นมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50	หมายถึง ปฏิบัติข้อรายการนั้นปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50	หมายถึง ปฏิบัติข้อรายการนั้นน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50	หมายถึง ปฏิบัติข้อรายการนั้นน้อยที่สุด

5.3 ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ วิเคราะห์โดยนำข้อมูลที่ได้มาสรุป แจกแจงความถี่ แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปความเรียง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง บทบาทครูในการส่งเสริมสุขภาวะทางกายแก่เด็กวัยอนุบาลโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางขุนเทียน สรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ครูส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 94.3 มีอายุระหว่าง 36 - 45 ปี คิดเป็นร้อยละ 57.5 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 65.5 ประสบการณ์การทำงานในการสอนระดับอนุบาล 3 - 6 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.2 ส่วนใหญ่เป็นครูประจำชั้นระดับอนุบาลชั้นปีที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 52.9 มีนักเรียนในการดูแลจำนวน 26 - 35 คน คิดเป็นร้อยละ 82.8 ครูส่วนใหญ่ได้รับความรู้หรือผ่านอบรมเกี่ยวกับ สุขภาวะทางกาย คิดเป็นร้อยละ 54.0 นอกจากนี้ครูส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาทางด้านสุขภาพ คิดเป็นร้อยละ 74.7 ครูคิดว่าเด็กในห้องเรียนของตนมีสุขภาวะทางกายระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 51.7 และ คิดว่าสุขภาวะทางกายมีความสำคัญต่อเด็กในระดับมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 42.5

2. บทบาทของครูในการส่งเสริมสุขภาวะทางกายแก่เด็กวัยอนุบาล โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ในเขตบางขุนเทียน ครูมีการส่งเสริมสุขภาวะทางกายแก่เด็กวัยอนุบาล โดยรวมปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.08$)

2.1 ด้านการเป็นแบบอย่าง ครูมีการส่งเสริมด้านการเป็นแบบอย่างอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.80$) เมื่อพิจารณาประเด็นย่อยเป็นดังนี้

1) ด้านการออกกำลังกาย ครูปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.06$) โดยปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 รายการ รายการที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติสูงที่สุด คือ การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้อย่างคล่องแคล่ว กระฉับกระเฉง ($\mu = 4.23$) รองลงมา คือ การออกกำลังกายตอนเช้าไปพร้อมกับเด็ก ($\mu = 4.09$)

การใช้ร่างกายได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ($\mu = 4.02$) และ การไม่แสดงอาการง่วงเหงาหาวนอนในระหว่างวัน ($\mu = 3.90$) ตามลำดับ

2) ด้านการรับประทานอาหาร ครูปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.84$) โดยปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 รายการ รายการที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติสูงสุด คือ การดื่มน้ำสะอาดอย่างน้อย 6 แก้วต่อวัน ($\mu = 4.07$) รองลงมา คือ การเคี้ยวอาหารอย่างละเอียด ($\mu = 3.95$) การรับประทานอาหารหมดจาน ($\mu = 3.91$) และการหลีกเลี่ยงการรับประทานอาหารที่ไม่มีประโยชน์ ($\mu = 3.86$) ตามลำดับ

3) ด้านการดูแลสุขภาพและความปลอดภัย ครูปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.24$) โดยปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 รายการ รายการที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติสูงสุด คือ การดูแลตนเองให้ปลอดภัย ไม่เสี่ยงอันตราย ($\mu = 4.32$) รองลงมา คือ การหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อโรค ($\mu = 4.31$) การดูแลสุขภาพอนามัยของตนเอง ($\mu = 4.30$) และการปฏิบัติตนถูกต้องเมื่อเจ็บป่วย ($\mu = 4.03$) ตามลำดับ

2.2 ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ครูมีการส่งเสริมด้านการจัดสภาพแวดล้อมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.19$) เมื่อพิจารณาประเด็นย่อยเป็นดังนี้

1) ด้านการจัดพื้นที่ ครูปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.24$) โดยปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดมี 7 รายการ รายการที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติสูงสุด คือ การจัดบริเวณภายนอกห้องเรียนให้เป็นระเบียบ สะอาด ไม่วางสิ่งของเกะกะ ($\mu = 4.46$) รองลงมา คือ การจัดพื้นที่ให้มีความปลอดภัยจากสารพิษ ($\mu = 4.40$) การจัดพื้นที่ในห้องเรียนให้โล่ง ($\mu = 4.37$) การจัดพื้นที่ภายในห้องเรียนให้เป็นระเบียบ สะอาด ไม่มีมุมอับ รก หรือเป็นอันตราย ($\mu = 4.37$) การจัดให้เด็กได้เล่นหรือเคลื่อนไหวในพื้นที่ที่มีแสงสว่างเหมาะสม ($\mu = 4.32$) การจัดมุมประสบการณ์ที่หลากหลายเพื่อให้เด็กได้ใช้ร่างกายสำรวจสิ่งต่างๆ ($\mu = 4.16$) และการจัดพื้นที่ธรรมชาติภายนอกห้องเรียนให้เด็กได้สำรวจ ($\mu = 4.06$) ตามลำดับ

ส่วนรายการที่ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง มี 1 รายการ คือ การจัดพื้นที่ภายนอกห้องเรียนให้มีความท้าทายในการใช้ร่างกายของเด็ก เช่น เชือกไต่ ปีนต้นไม้ ลอดอุโมงค์ ($\mu = 3.47$)

2) ด้านการจัดเตรียมอุปกรณ์ ครูปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.19$) โดยปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 8 รายการ รายการที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติสูงสุด คือ การจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ ที่เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของเด็ก ($\mu = 4.41$) รองลงมา คือ การจัดเก็บ วัสดุ อุปกรณ์ และของเล่นภายในภาชนะที่เป็นเหมาะสมโดยจัดให้เป็นหมวดหมู่ ($\mu = 4.37$) การทำความสะอาดของเล่นและภาชนะบรรจุให้ปราศจากฝุ่น ($\mu = 4.28$) การจัดเก็บวัสดุ อุปกรณ์ให้อยู่ในระดับสายตาของเด็กโดยเด็กสามารถหยิบใช้ได้ด้วยตนเอง ($\mu = 4.25$) การจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ที่หลากหลายในการส่งเสริมพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก ($\mu = 4.25$) การจัดเตรียมอุปกรณ์การเรียนที่มีลักษณะพื้นผิวที่หลากหลายให้เด็กได้สัมผัส สำรวจ เช่น เรียบ ขรุขระ นุ่ม สาก ($\mu = 4.10$) การจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ที่หลากหลายในการส่งเสริมพัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่ ($\mu = 3.84$) และการจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ที่หลากหลายในการส่งเสริมพัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่ ($\mu = 3.84$) ตามลำดับ

2.3 ด้านการส่งเสริมและสนับสนุน ครูมีการส่งเสริมด้านการสอนอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.27$) เมื่อพิจารณาประเด็นย่อยเป็นดังนี้

1) ด้านการสอนโภชนาการ ครูปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.15$) โดยปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดมี 4 รายการ รายการที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติสูงสุด คือ การใช้วิธีการสอนที่หลากหลายในการให้ความรู้เรื่อง โภชนาการ เช่น เล่านิทาน สาธิต เล่นบทบาทสมมติ ($\mu = 4.33$) รองลงมา คือ การจัดมุม

บทบาทสมมติเกี่ยวกับการทำอาหาร โดยมีของเล่นจำลองจำพวกอาหาร ($\mu = 4.28$) การทำอาหารร่วมกันในชั้นเรียน ($\mu = 4.01$) และ การจัดป้ายนิเทศเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับโภชนาการหรือการบริโภค ($\mu = 4.00$) ตามลำดับ

2) ด้านการสอนทักษะการใช้กล้ามเนื้อมือ ครูปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.29$) โดยปฏิบัติในระดับมาก มี 4 รายการที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติสูงสุด คือ การจัดกิจกรรมให้เด็กได้รู้จักส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย การเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ และการเคลื่อนไหวแบบอยู่กับที่ ($\mu = 4.40$) รองลงมาคือ การจัดกิจกรรมศิลปะโดยใช้เทคนิคที่หลากหลายเพื่อให้เด็กได้ตัด วาด ปะ ตัด ฉีก พิมพ์ภาพ ($\mu = 4.33$) การเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้มือหยิบ จับ ดึง แกะ เปิดสิ่งของต่างๆ ด้วยตนเอง ($\mu = 4.25$) และ การจัดกิจกรรมกลางแจ้งให้เด็กได้เคลื่อนไหวร่างกายในลักษณะต่างๆ ($\mu = 4.20$) ตามลำดับ

3) ด้านการสอนสุขอนามัยและความปลอดภัย ครูปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.38$) โดยรายปฏิบัติในระดับมาก มี 4 รายการ รายการที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติสูงสุด คือ การเล่านิทานที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสุขอนามัยและความปลอดภัยให้เด็กฟัง ($\mu = 4.44$) รองลงมา คือ การพูดคุยกับเด็กเกี่ยวกับสุขอนามัยและความปลอดภัยในชีวิตประจำวัน ($\mu = 4.43$) การสอดแทรกวิธีการดูแลสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของตนเองให้เด็กได้เรียนรู้ในกิจวัตรประจำวัน ($\mu = 4.41$) และการได้ให้เด็กเล่นบทบาทสมมติในการฝึกเรื่องดูแลสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย ($\mu = 4.26$) ตามลำดับ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่อง บทบาทครูในการส่งเสริมสุขภาวะทางกายแก่เด็กวัยอนุบาลโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางขุนเทียน ผู้วิจัยมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายดังนี้

1. ด้านการเป็นแบบอย่าง

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ครูปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการส่งเสริมสุขภาวะทางกายในระดับมาก โดยมีรายการที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนการระดับปฏิบัติสูงสุด คือ การดูแลตนเองให้ปลอดภัย ไม่เสี่ยงอันตราย แสดงให้เห็นว่าครูใส่ใจในเรื่องการดูแลสุขภาพและความปลอดภัย สอดคล้องกับบทความของ Cole (2006) ได้นำเสนอถึงแนวทางของครูต่อการส่งเสริมสุขภาวะทางกายของเด็กในโรงเรียน ดังนี้ การสร้างนิสัยที่ดีกับเด็กนั้น เช่น การล้างมือ , การเลือกโภชนาการที่ดี , กิจกรรมกลางแจ้งและครูต้องเป็นผู้ปฏิบัติต้นแบบที่ดีเกี่ยวกับสุขภาวะทางกายและคำนึงถึงความเสี่ยงอันตรายจากการเล่นด้วย อย่างไรก็ตาม มีประเด็นที่น่าสนใจคือการเป็นแบบอย่างด้านการรับประทานอาหารที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนปฏิบัติต่ำ

โดยส่วนรายการมีค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติต่ำที่สุด คือ การหลีกเลี่ยงการรับประทานอาหารที่ไม่มีประโยชน์แสดงให้เห็นว่าละเลยหรือยังไม่ให้ความสำคัญกับการเลือกประทานอาหารที่มีประโยชน์ อาจเป็นเพราะกลุ่มนี้ยังอยู่ในวัยที่แข็งแรง ไม่มีโรคภัยหรือเจ็บป่วยประกอบกับเวลารับประทานอาหารจำกัด เนื่องจากต้องดูแลและอยู่กับเด็กตลอดเวลา เป็นผลมาจากครูกลุ่มนี้อยู่ในวัยกลางคนอายุ 35 – 45 ปี ควรได้รับส่งเสริมให้ตระหนักถึงการรับประทานอาหารที่ส่งเสริมสุขภาวะทางกายตาม มติกระทรวงสาธารณสุข (2560) ระบุว่า การรับประทานอาหารที่ไม่มีประโยชน์จะเกิดโรคต่างๆ ตามมา เช่น โรคอ้วน โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง วิธีการเลือกกินอาหารที่สามารถทำได้ง่ายๆ ในชีวิตประจำวัน ดังนี้

1) รับประทานอาหารอิ่ม ควรกินในแต่ละมื้อให้พออิ่ม โดยดักอาหารในปริมาณที่พอดี ไม่ควรตักมากจนล้นจานแล้วเหลือทิ้ง

2) ลดการรับประทานจุบจิบ เพราะของกินจุบจิบส่วนใหญ่นอกจากจะทำให้ร่างกายได้พลังงานมากเกินไปจนเกินไป ยังทำให้อ้วนอีกด้วย หรือเลือกขนมที่มีธัญพืช ถั่ว ผัก ผลไม้มาเป็นส่วนประกอบ

3) ดื่มน้ำเปล่า ควรลดหรืองดเครื่องดื่มที่มีรสหวานต่าง ๆ เช่น น้ำอัดลม น้ำหวาน ชา กาแฟและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทุกชนิด

4) ลดการสั่งอาหารราคาพิเศษ เช่น การเพิ่มลูกชิ้นในก๋วยเตี๋ยว หรือเพิ่มข้าว เพิ่มกับข้าว เพราะจะทำให้ได้รับพลังงานมากเกินไปและทำให้อ้วน

5) งดการรับประทานอาหารมื้อดึก การรับประทานอาหารมื้อดึกแล้วเข้านอน ไม่มีการออกกำลังกายหรือเคลื่อนไหวร่างกายใด ๆ ร่างกายจะเผาผลาญอาหารที่รับประทานเข้าไปได้น้อยมากและจะสะสมเป็นไขมันแทน

6) เคี้ยวอาหารช้า ๆ จะทำให้อิ่มเร็วกว่า เพราะปกติร่างกายจะเริ่มรู้สึกอิ่มเมื่อรับประทานอาหารเข้าไปประมาณ 20 นาที นอกจากจะทำให้รับประทานอาหารได้น้อยลงแล้ว ยังช่วยให้ระบบย่อยอาหารทำงานได้ง่ายขึ้น อย่างไรก็ตาม นอกจากการเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ให้สารอาหารครบถ้วนเหมาะสมต่อร่างกายในแต่ละวันแล้ว ควรพักผ่อนให้เพียงพอและออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอเพื่อเสริมสร้างสุขภาพที่ดี

2. ด้านการจัดสภาพแวดล้อม

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ครูจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมสุขภาวะทางกายในระดับมากทุกรายการ โดยมีรายการที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนการระดับปฏิบัติสูงสุด คือ การจัดบริเวณภายนอกห้องเรียนให้เป็นระเบียบ สะอาด ไม่วางสิ่งของเกะกะ ($\mu = 4.46$) สอดคล้องกับ Cole (2006) ได้นำเสนอถึงแนวทางของครูต่อการส่งเสริมสุขภาวะทางกายของเด็กในโรงเรียน ในการจัดการด้านสภาพแวดล้อม การจัดและเก็บรักษาอุปกรณ์เครื่องใช้ และวัตถุที่เหมาะสมกับเด็ก ดังนี้

1) การตรวจสอบ และการทำความสะอาดอุปกรณ์อย่างสม่ำเสมอรวมถึงการทำความสะอาดนั้นจะลดการเจ็บป่วยของเด็กซึ่งปนเปื้อนในสิ่งของ

2) การจัดและบำรุงรักษาเครื่องใช้ เพื่ออำนวยความสะดวกให้เด็กมีประสบการณ์ในการสร้างสุขนิสัยที่ดี

โดยส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนการระดับปฏิบัติต่ำที่สุด คือ การจัดพื้นที่ภายนอกห้องเรียนให้มีความท้าทายในการใช้ร่างกายของเด็ก เช่น เชือกไต่ ปีนต้นไม้ ลอดอุโมงค์ ($\mu = 3.47$) เนื่องจากเป็นข้อจำกัดด้านพื้นที่ของโรงเรียนและการสนับสนุนด้านงบประมาณ รวมถึงความเข้าใจของครู ในการจัดกิจกรรมภายนอกที่ส่งเสริมสุขภาวะทางกาย โดยเฉพาะกล้ามเนื้อใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับ Childcare Committee county Donegal (1999) ที่นำเสนอแนวทาง การสนับสนุนให้เด็กมีพื้นที่ในการสำรวจและใช้กล้ามเนื้อใหญ่ดังนี้

1) เด็กต้องเวลาและพื้นที่ในการสำรวจสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ทางกายภาพที่ได้เคลื่อนไหวเพื่อพัฒนาทักษะด้านร่างกาย

2) การเล่นกลางแจ้ง เด็ก ๆ สามารถเรียนรู้ประสาทสัมผัสจากความกลัวที่พบด้วยตนเอง

3) การให้อากาศเด็กได้ปีนต้นไม้ สำรวจก้อนหิน ได้เล่นแอ่งน้ำและลำธาร

4) การสร้างพื้นผิวที่แตกต่างของสนามเด็กเล่น มีชั้นบันได เพื่อให้เด็กรู้จักการขึ้นลงเพื่อพัฒนาการควบคุมสมดุลของร่างกาย

ครูควรได้รับการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ ในการจัดพื้นที่และกิจกรรมนอกห้องเรียน เพื่อให้สามารถจัดพื้นที่ที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อใหญ่และการประสานสัมพันธ์ของร่างกายที่ดีขึ้น สอดคล้องกับ เพลงไพร รัตนวงศ์ (2557) ที่ได้เสนอ แนวทางการส่งเสริมครูในการจัดการเล่นนอกห้องเรียน สำหรับเด็กอนุบาล ได้แก่ การสร้างแรงจูงใจให้ครูเห็นความสำคัญของพื้นที่นอกห้องเรียน การให้ความรู้เกี่ยวกับการเล่นที่บูรณาการทั้ง 4 ด้าน และสร้างความตระหนักให้แก่ครูเกี่ยวกับบทบาทในการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนการเล่นและการเรียนรู้ของเด็กให้แก่นักเรียน ดังนั้น บทบาทครูด้านการจัดสภาพแวดล้อมด้านการจัดพื้นที่ภายนอกห้องเรียนให้มีความท้าทายในการใช้ร่างกายของเด็กต้องได้รับการสนับสนุนและสร้างความตระหนักมากขึ้น

3. ด้านส่งเสริมและสนับสนุน

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ครูมีการส่งเสริมและสนับสนุนเด็กให้มีสุขภาวะทางกาย โดยมีรายการที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนการระดับปฏิบัติสูงที่สุด คือ การเล่นนิทานที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสุขอนามัยและความปลอดภัย ให้เด็กฟัง ($\mu = 4.44$) ซึ่งสอดคล้องกับ ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปที่มีการเล่นนิทานเป็นเทคนิคการสอนที่เหมาะสมกับวัย 3 - 6 ปี ครูกลุ่มนี้มีประสบการณ์การสอน 3 - 6 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.2 มีความรู้และความถนัดในการสอนโดยการเล่นนิทาน สอดคล้องกับ Owen (2012) ที่กล่าวว่า ครูต้องช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการเล่น ใช้ชีวิตประจำวันอย่างปลอดภัยและมีความสุข

โดยส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนระดับปฏิบัติต่ำที่สุด คือ การจัดป้ายนิเทศเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับโภชนาการหรือการบริโภค ($\mu = 4.00$) อาจเป็นเพราะการจัดป้ายนิเทศต้องใช้เวลาและทรัพยากรต่าง ๆ ซึ่งครูมีภาระอื่นนอกเหนือการสอน ส่วนใหญ่จัดป้ายนิเทศให้สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้มากกว่าเน้นเรื่องสุขภาวะทางกายหรือเรื่องโภชนาการให้ความรู้แก่เด็กมิใช่เพียงการใช้ป้ายนิเทศอย่างเดียวครูสามารถเชิญผู้เชี่ยวชาญหรือวิทยากรมาให้ความรู้เกี่ยวกับโภชนาการสุขอนามัยและความปลอดภัยสอดคล้องกับ Childcare Committee county Donegal (1999) ที่กล่าวว่า สามารถใช้การเชิญผู้เชี่ยวชาญ ด้านที่เกี่ยวข้องกับโภชนาการมาให้ความรู้ในโรงเรียนเพื่อให้เด็กเกิดความตระหนักและมีประสบการณ์ที่ถูกต้องในการรักษาและดูแลสุขภาพทางการควรส่งเสริมและสร้างความตระหนักในการจัดป้ายนิเทศเพื่อความรู้กับผู้ปกครอง หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. โรงเรียนควรมีจัดอบรมเกี่ยวกับบทบาทครูในการส่งเสริมสุขภาวะทางกายแก่เด็กวัยอนุบาลกับการจัดการสอน เพื่อให้ครูสามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะทางกายให้กับเด็กได้อย่างหลากหลาย
2. โรงเรียนควรตรวจสอบด้านการจัดพื้นที่สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน ว่ามีความหลากหลาย ความท้าทายหรือไม่ เพื่อเป็นการส่งเสริมสุขภาวะทางกายของเด็กวัยอนุบาล
3. โรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูมีดูแลสุขภาพทางกายของตนเอง เช่น ส่งเสริมด้านการออกกำลังกาย การรับประทานอาหาร การดูแลสุขภาพและความปลอดภัย เพื่อเป็นด้านการเป็นแบบอย่างให้กับเด็กวัยอนุบาลอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

1. ควรทำวิจัยเพื่อสร้างเครื่องมือการส่งเสริมบทบาทครูในการส่งเสริมสุขภาวะทางกายแก่เด็กวัยอนุบาลให้มากยิ่งขึ้น
2. ควรทำวิจัยเพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจกับครูในเรื่องสุขภาวะทางกายสำหรับเด็กอนุบาลให้มากยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กระทรวงสาธารณสุข. (2560). *กินง่าย ๆ ห่างไกลโรคอ้วน*. สืบค้นจาก <http://healthydee.moph.go.th/blog?HTID=59>
- เพลงไพโร รัตนวงศ์. (2557). *การนำเสนอแนวทางสำหรับครูในการจัดการเรียนนอกห้องเรียนสำหรับเด็กวัยอนุบาล* (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต ไม่ได้ดีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- รุ่งลาวัลย์ ละอาคา. (2559). *การพัฒนากระบวนการส่งเสริมสุขภาวะทางกายของเด็กวัยอนุบาลสำหรับผู้ปกครอง ชนบทอีสานโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและแนวคิดชี้นะ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต ไม่ได้ดีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- เยาวพา เตชะคุปต์. (2542). *การศึกษาปฐมวัย*. กรุงเทพมหานคร: เอพีกราฟิกส์ ดีไซน์.
- วิกิพีเดีย. (2560). *เขตบางขุนเทียน*. สืบค้นจาก <https://th.wikipedia.org/wiki/บางขุนเทียน>
- ศูนย์เรียนรู้สุขภาวะ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2560). *สมรรถนะ 7 ด้านที่เด็กปฐมวัยต้องมีเพราะเด็ก3-5ปีต้องการพัฒนาตามวัยที่ดี*. สืบค้นจาก <https://www.thaihealthcenter.org/campaign/content/detail/40>
- องค์การอนามัยโลก. (2541). *สารความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ*. สืบค้นจาก <http://ptc.icphysics.com/webboard/SFM/index.php?topic=41369.0;wap>

ภาษาอังกฤษ

- Angela, O. (2012). *Health, safety and wellbeing*. Retrieved from http://www.earlychildhoodaustralia.org.au/nqsplp/wpcontent/uploads/2012/05/NQS_PLP_E-Newsletter_No29.pdf
- Childcare Committee county Donegal. (1999). *The colour of my dreams supporting children's right to well-being*. Retrieved from www.donegalchildcare.com
- Cole, P. (2006). *All children ready for school: Health and physical well-being*. Retrieved from <https://www.iidc.indiana.edu/styles/iidc/defiles/ECC/SRUD-Health.pdf>
- World Health Organization. (1986). *WHO definition of health*. Retrieved from <http://www.who.int/about/definition/en/print.html>